

האדמו"ר מהאלמין
רבי שלום יהודה גראס שליט"א
חיבר למעלה מאלף ספרים על כל מקצועות התורה

זוהר הצלה

חלק כה

ובו שאלות ותשובות לעם ישראל

מבואר בחז"ל גודל מצות תוכחה ומחאה וחיוב הערבות על כל אחד ואחד מישראל למחות ביד עוברי עברה, בכל הש"ס בבלי ירושלמי מדרשים זוה"ק, ספרי הראשונים וגדולי אחרונים. על כן אנו יוצאים בקול קורא למען הצלת עם ישראל, להקים השכינה מעפרא, לפדות נפשינו והגאולה השלימה ברחמים.

אור הזוהר 302 * חשוון תשע"ד

מפעל הזוהר העולמי טל: 0527651911

בעלמא! ונחשב לו כאילו החזיר את העולם לתהו ובהו וגורם עוני בעולם ואורך הגלות! ובתיקון ל' כתב, שהם גורמים עניות וחרב וביזה והרג ואבדון בעולם, וגורמים לרוחו של משיח שילך מהעולם ולא ישוב! (וכן איתא במס' שבת ל"ג [ע"פ הגר"א בתיקון ל']). - היוצא מכל זה שכל מי שאינו לומד את ספר הזוהר הקדוש, הרי גורם לבזה חרב הרג ואבדן לעולם, ואלו עבירות שבין אדם לחבירו שאפילו יום הכיפורים אינו מכפר עליהם, (ס' איפה שלימה). ובאופן כזה אין באפשרותו לקיים עד שירצה את חבירו, מחמת שנאבדו כבר רח"ל. - וכבר יצאו גדולי ירושלים (בראשות כ"ק מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל) וגם הגה"צ חברי הביד"ץ של עדתנו וחתמו בקריאת קודש (תרפ"א, ותרצ"א ותשס"ב-ד) ללמוד את הזוהר הקדוש על הפרשה מידי שבוע, ועל כל פנים דף אחד של זוהר ביום.

על כן אנו קוראים לכל המנהיגים, רבנים וראשי ישיבות שליט"א וראשי כוללים שכל רב וראש ישיבה ראש כולל מגיד שיעור ומשפיע, שינהג ללמוד בכל יום בבית מדרשו עם כל קהילתו לפני התפילה או אחרי התפילה עמוד אחד זוהר, שלוקח רק דקה, לישועת כלל ישראל, וכן כל בחור בישיבה ואברך ככולל ילמוד לפני התפילה או אחרי התפילה עמוד אחד זוהר ביום. וכן המלמדים ילמדו עם תלמידיהם בכל יום עמוד אחד לפני התפילה כמו"ש בוה"ק (פר' וירא קיח), קרוב לימות המשיח אפלו נערים ידעו נסתרות, וז"ל בתרגום ללשון הקודש: אמר להם רבי שמעון: אין רצונו של הקדוש ברוך הוא בזה שיתגלה לעולם כל כך. וכשהיה קרוב לימות המשיח, אפילו נערים שבעולם עתידים למצא נסתרות של החכמה ולדעת על ידו קצים וחשבונות, ובאותו הזמן יתגלה לכל.

בוא וראה מה שאמרו חז"ל בירושלמי על שלמה המלך שהיה קודש קדשים, וטעה ועבר על ציווי התורה של לא ירבה... ובגלל זה נטרד ממלכות: (ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ז): תני רבי שמעון בן יוחי עלה ספר משנה תורה ונשתחט לפני הקב"ה,

אמר לפניו רבון העולם, כתבת בתורתך כל דייתקי שבטלה מקצת בטלה כולה, והרי שלמה מבקש לעקור יו"ד ממני, אמר ליה הקב"ה שלמה ואלף כיוצא בו בטילין, ודבר ממך אינו בטל, עכ"ל. ואם כן אפילו הגדולי ישראל הכי הכי גדולים אין יכולים לבטל אות אחת מן התורה בין תורה שבכתב ובין תורה שבעל פה, ובזוה"ק מצוה אותנו ללמוד זוהר לכל ישראל כדי שנזכה לתשובה אמיתית באהבה תשובה עילאה ונגאל ברחמים, ואם לא שומעים בקול משה רבנו, "אמר ליה הקב"ה שלמה ואלף כיוצא בו בטילין, ודבר ממך אינו בטל". בוא וראה מה דכתבו בזו"ח פ' נח שכל ענין הגאולה והתשובה תלוי על רישי כנישתא, ואם כן, צריכים כולם להורות לישראל שילמדו זוהר הקדוש, כי אנו מאמינים בני מאמינים שמשו רבנו הוא אדון כל הנביאים, ונבואתו אמת, ולא תשתנה לעולם ח"ו. ובזכות התנא האלוקי הרשב"י תעמוד לכל ישראל להושע בכל הישועות והנחמות, ובדא יפקון מן גלותא ברחמי, אכ"ר.

שאלה: למה הרב כותב באופן חמור וקיצוני כל כך, נגד כל הרבנים הגדולים והראשי ישיבות, וארגונים של מחזירי בתשובה? - תשובה: הזוהר בפרשת בראשית דף כ"ח: אומר שכל הת"ח שלא רוצים ללמוד זוה"ק הם הולכים נגד משה רבינו. ועיי"ש בביאור המקדש מלך. שאלה: למה הרב אומר שדווקא הם אחראים על כל האסונות והצרות? - תשובה: בתיקוני זוהר תיקון ל' כתוב על מי שלא רוצה שילמדו זוהר הקדוש: "אוי להם שגורמים עניות וחרב וביזה והרג ואבדן בעולם, והרוח הזו שמתלקת היא רוח המשיח". שאלה: למה יש בחורים שמתקלקלים? - תשובה: המהרח"ו כותב בהקדמה לעץ חיים שמי שלא רוצה ללמוד זוה"ק עליהם אמר הפסוק: "יכל

הגבעות המקלקלו" אלו הבחורים התלמידים הקטנים שרואים את מלמדיהם שאינם רוצים ללמוד זוה"ק ותורת הסוד, על פן גבעות אלו נתקלקלו ולבם שרש פורה ראש ולענה ועלתה בהם תלודת טיט ורפש לכפר בהכמת האמת... ואין ספק כי לא יהיה להם חלק בעולם הבא כנזכר בהנהיג. ועוד כתב שם, כי הכל תלוי בעסק ההכמה הזאת, ומניעתנו מלהתעסק בה היא גורמת אחרו ועכוב בגין בית מקדשנו ותפאתנו.

שאלה: למה גזירת הגיוס באה? ומי אשם בזה? - תשובה: כבר לפני מאה שנה בשנת תרע"ד, תחילת מלחמת העולם הראשונה, כבר כתב המקובל האלוקי רבי יהודה פתייה ז"ע שאחרי שנתמעט לימוד הזוהר והקבלה בעולם נגזרו גזירות הגיוס ועוד צרות משונות רח"ל.

שאלה: גזירת הקיצוצים הכלכליים, מי יכול להינצל ממנה? תשובה: בזוהר הקדוש כתוב שלפני ביאת המשיח הערב רב יעשה צרות ודוחק גדול ללומדי התורה, ויקח מהם מיסים קשים, ובזוה"ק ברעיא מהימנא כתוב שלומדי הזוהר בהם אין ניסיון, והם נגאלים ברחמים, כי הם אהוביו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. ובאמת כבר הרעיא מהימנא [הוא

משה רבנו ע"ה] מצוה אותנו ללמוד זוהר הקדוש דוקא, כי תורת הרש"י מאיר עד סוף הדורות, וצריך ללמוד ללא הפסק ולא לתת מנוחה לקדוש ברוך הוא עד שיגאלנו (זוהר פנחס ר"ט).

אחינו בית ישראל, עת צרה היא ליעקב, ואין לשקוט בעת הזאת, ידוע לכל שאנו נמצאים עכשיו בסוף הגלות, ורוב הסימנים שכתבו חז"ל בעקבתא דמשיחא כבר נתקיימו, וצרות רבות וגזירות קשות פוקדות את ישראל בארץ הקדוש ובעולם כולו, ובפרט הגזירה הנוראה על בחורי ישראל והחינוך הטהור, עם ישראל זקוק לרחמי שמים מרובים, ומן השמים מעוררים אותנו לתשובה, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. - לכן חובה קדושה על כל אחד ואחד ללמוד פרד"ס בכל יום ויום (האר"ז בלשעה"מ), ובלימוד הזוהר הקדוש יוצא ידי חובת לימוד הקבלה (כף החיים סי' קנ"ה). כי אם מחסרים את חלק הסוד הרי גורמים פירוד ח"ו בעולמות העליונים והרי לימודם פגום, וכפי שנכתב בתיקוני זוהר (תיקון מג) על מי שלא לומד ומי שלא אומר ללמוד, טב ליה דלא אתברי

חף אני מבלי פשע, ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, וכל דרכי איש זך בעיניו, משום הכי בשאלה האחת המיוחדת ששאל הקדוש ברוך הוא מעם קרובו והיא יראתו הטהורה, שאמר (דברים י"ב) 'מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה', ראה והבין שאם רק נהיה מצויים לירא ממנו ולא מזולתו, גם היא לא תתקיים ולא תוכל עמוד, משום הכי הזהיר אותנו להיות לנו עוד מורא אחת, והיא מורא רבך (אבות פ"ד מ"ב) ומורא של תלמיד חכם (פסחים כ"ב), ורמז לנו אזהרה זו בתיבת **ליראה את ה' אלהיך**, ואז טובים השניים מן האחד, ואיש את רעהו יעזרו, ויחדיו יהיו תמים, כי על ידי שיהיה לו מורא מן תלמידי חכמים ומרבו יהיה הולך אצלם תמיד, ויתחבר עמהם, ויהיה מתאבק בעפר רגליהם וישתה בצמא את דבריהם, ואחרי דבריהם לא ישנה, ואז טוב לו ולאחריתו, ולא לחנם אמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ו מ"ו) '**אוהב תוכחות' היא אחת מן מ"ח מידות שהתורה נקנית בהם, וכל זמן שתוכחה בעולם טובה בא לעולם וחרון אף מסתלק מן העולם** (תמיד כ"ח), כי מאחר שרואה הרב או הת"ח שהוא מכובד בעיני העם, ויחלו כמטר לו, והמה רעבים וצמאים לשמוע את דבריו, אזי בודאי לא יניח שום דבר ממה שצותה תורה שלא יגיד להם, וידריך אותם ויוכיח אותם פעמים ברכות, פעמים בקשות, עד שיסבב להשיב אותם מדרך הרע ולהסיר נפשם מני שחת.

כשביזה התוכחה ולא ילך לחכמים אזי מצוה שלא לומר וליכא תוכחה ושוגה ולא ידע במה יכשל

אבל אם רואה התלמיד חכם שהאמת נעדרת ולא יאהב לץ הוכח לו, וחכמה ומוסר אוילים בזו, ועבור כן אל חכמים לא ילך, על דור חשך כזה אמרו חכמינו ז"ל (יבמות ס"ה) כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, ואז כשליכא תוכחה, ויצר לב אדם, הוא השאור שבעיסה, מסיתו ומטעהו, אין ספק שברוב אולתו ישגה, והמה עוזבים אורחות יושר (משלי ב' ג') ונלוצים במעגלותם (שם פס' טו) ולא ידעו במה יכשלו (שם ד' ט').

מעשי האנשים האלו הגם שהיו שוגג, כי לא ידעו בין ימין לשמאל, ראויים לקרותם פושעים ומזידים ומורדים, בעבור שלא רצו לשמוע התוכחה שהרב רצה להדריך ולהוכיח וללמד את העם דעת

ואם נרצה לדון על מעשיהם הרעים של אנשים כאלה [אשר גורמים בסרבנותם ובקשה ערפם, אשר חכמיהם וטוביהם ומנהיגיהם, הגם שהמה צדיקים באמת ואינם מנביאיך שלא גלו על עונך, וגם אינם מן אזלת יד 'נתמעטו התלמידים' כפירוש רש"י (סנהדרין צ"ז), אלא כל חפצם ותשוקתם הוא להרבות עבדי ה', ולהשיב לב בנים לאביהם שבשמים, ורק משום שהמה שנאו בשער מוכיח, אל תטיפו יטיפון לא יטיפו לאלה, לא יסג כלימות, עבור כן ישימו יד לפה] מה הם אם זדונות או שגגות, כי לכאורה רק שגיאיות המה עבור כי כל ימי מספר חייהם המה רחוקים מיראה ומתורה ומתוכחה, ולא ידעו בין ימין ושמאל, אבל טעותא הוא דא, הגם שבמעשיהם המה באמת שוגגים, ואפילו הכי ראויים המה לקרותם פושעים ומזידים ומורדים, הלא לא אלמן ישראל ויש תהלה לה' תלמידי חכמים יראי ה' באמת בכל מקום ומקום, הרוצים ללמוד ולהדריך ולהוכיח וללמד דעת את העם, ואם המה מאותן שנאמר עליהם (משלי א' כ"ה) ותפרעו כל עצתי ותוכחתי לא אביתם, ועבור כן מנעו מלהוכיח, הלא המה בעצמם לדמם יארובו.

וזהו שאומרים בוידוי על חטא... בזדון ובשגגה, על חטא... בזלזול הורים ומורים, הסמיכות, שבאמת החטא הוא שגגה למעשה, כי לא הדריכו ולא הוכיחו אותם החכמים, אבל הסיבה לזה היא שהיו בזוים להם ולכן השוגג הוא זדון

וזה אפשר כוונת המשך נוסח הודוי ועל חטא שחטאנו לפניך בזדון ובשגגה, ועל חטא שחטאנו לפניך בזלזול הורים ומורים, דהנה

בוה שתומכו במתנת יד לא יצא ידי חובתו, שהרי הקב"ה יכול ליתן לו, ואם חכמתו יתעלה גזר שיהיה עני ואביון הרי יענישו לאבד גם זה, רק שיעוררו על הנ"ל ובדברים היוצאים מן הלב

ואם לא כן תעשה, ואלא רק תגמול לו חסד לתמכו ולסעדו במתנת ידך, בזה לא יצאת ידי חובתך, שהרי גם הקדוש ברוך הוא היה יכול ליתן לו, וגם לא היה צריך לטול ממנו עשרו ולעשותו עני, ועל כרחך יש דברים בגו, מעתה גם אם תעשרהו, עדיין לא קיימת מצות והחזקת בו, דהרי כבר היה עשיר, וענשו הקדוש ברוך הוא בעוני, מעתה מה יועיל ומה יוסיף לו אם עתה כעת תעשרהו בנדבתך, אם חכמתו יתעלה גזרה שיהיה עני ואביון, הלא בודאי עוד יעניש אותו שיאבד גם את אלה, והמשתכר משתכר אל צרור נקוב, אלא שמע בני וחכם איזה הדרך שתקיים בו מצות גמ"ח באמת, ובאיזה אופן שתוכל להושיע אותו מעניו וצרתו, דהיינו אם תעורר אותו על כל הנזכר לעיל ותאמר לו אם און ביזך הרחיקהו, אם תשוב עד שדי תבנה, ואז אם ראשיתך מצער אחריתך ישגה מאד, ובודאי דברים היוצאים מן הלב נכנסין אל הלב, דבריק יעשו אצלו רושם ויעשה שורש למטה ופרי למעלה, שיתחרט ויתנחם על מעשיו הראשונים, ויקבל על עצמו מעתה לעשות רק רצון ה', ואז אם גם תתן לו כפי מסת ידך בה קיימת מצות גמ"ח בשלימות, כי מעתה יוכל להיות שישלח ה' ברכה במעט שנתת לו.

וזהו כי ימוך אחיך - במעשים טובים, ומטה ידו עמך - שירד מנכסיו, אז החובה מלבד והחזקת בו, גם וחי עמך - לעוררו שיהיה בבחי' חי צדיק

וזה הוא אפשר כוונת כפל הלשון, כי ימוך אחיך, הכוונה במעשים טובים כמו 'ימך המקרה' (קהלת י"ח), ודבר זה יגרום לו ומטה ידו עמך - שירד מעשרו ומנכסיו, היפך ממה שכתבה התורה (ויקרא כ"א א) "אם בחוקתי תלכו" ואזי "נתתי גשמכם בעתם", ואז רמיא עליך לא לבד והחזקת בו שנתן לו כפי נדבת ידך, אלא גר ותושב וחי עמך, שתראה בחכמתך לדבר עמו ולעורר את לבו איך היו דרכיו, איך היו מעשיו, ותבקש ממנו בדברים רכים שלא יהיה קשה עורף ויקיים ומלתם את ערלת לבבכם, וע"י תשובה יקרא הקדוש ברוך הוא גזר דינו, וזה הוא וחי עמך כמאמר חכמינו ז"ל (ברכות י"ח) ובניהו בן יהוידע איש חי (ש"ב כ"ג ט), דהיינו שהי' צדיק.

אי נמי ומטה ידו עמך - אל תניחהו שיפול לגמרי מהדרך הטוב, רק מיד שיתחיל לנטות תחזקה כל זמן שלא הורגל והושרש בעבירה, אז בודאי יועילו דבריך, וחי עמך ויחזור למוטב אי נמי נוכל לומר, שכל כוונת הפסוק הוא על עניות במעשים וכמו שפירש רש"י, 'מטה ידו שאל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד'. כן יש לומר מיד כשמתחיל לנטות מרדכי התורה ולהיות מטה ידו ולעבור עבירה, מיד תחזקהו ותוכיחהו, כי מאחר שלא הורגל עדיין בעבירה ולא הושרש בה בודאי יועילו דבריך, וחי עמך ויחזור למוטב, מה שאין כן אם כבר מושרש זמן רב בטומאה, ועבר עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר, אז קשה להקימו.

ובזה אפשר גם כן לפרש כוונת המדרש (ויק"ר לד' א) וזה לשונו: 'כי ימוך הדא הוא דכתיב (תהלים מא' ב) אשרי משכיל אל דל, אמר ר' יונה נותן לא כתיב אלא משכיל, הוי משכיל איך לזכותו והבן'.

פֶּרֶק כ"א

בכלל ג פרט ב וז"ל:

חכמה ומוסר אוילים בזו

ציווי התורה לירא מרבו ומתלמיד חכם כדי שיהיה הולך אצלם תמיד וישתה בצמא דבריהם ולא ישנה מהם, ועל כן אמרו 'אוהב תוכחות' מהמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, והרב או הת"ח ידריך אותו ויוכיחו ברך ובקשה

עבור כי מילייהו של תורתינו הקדושה נפישין מי יאמר זכיתי לבי

אותו על פניו, מדוע בזית דבר ה' לעזוב את תורתו הלא הוא עין רואה ואוזן שומעת, והוא העד והדיין והמוכיח [הלא אהבתך ורחמיך על בניך ובנותיך, כרחם אב על בנים, ומדוע עשית מעשים כאלו ולא יראת שיתמשכנו ויתפסו בניך ובנותיך עבור עוניך כמאמר חכמינו ז"ל (במדבר טז) בעון אבות בנים מתים], בעל כרחך אתה חי, בעל כרחך אתה מת, בעל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ואח לא פדה יפדה איש, ולא יועיל הון ביום עברה, ועל מי בטחת לעשות מעשים כאלו שיגרמו לנפשך אבדון ובאר שחת, ועל ידי כן יוכל להיות שיכנע לבבו הערל ויעזוב רשע דרכו.

אז שיענשוהו ה' ביסורים קשים שיהיה נרדף משונאיו, ויתנו אותו במאסר... או שיהיה מיוסר בחלאים רעים, ועל ידי כן ירח וימס לבבו להתחרט על מעשיו המגונים.

הכופר בהשגחה וגם מבזה תלמידי חכמים, אבד ממנו מנוס התשובה, ואחרית רשעים נכרתה

אבל איש כזה שכופר בהשגחות ה', ותולה כל הדברים המתהווים והמתרגשים בעולם במקרים ובהוראות משטרי הכוכבים, וגם מבזה תלמידי חכמים ונביאי ה', ממנו אבד מנוס התשובה, ולא נשאר לו אלא הפסוק (תהלים לו ט) אחרית רשעים נכרתה, עבור שאין דבר שיקיץ אותו משינת אולתו.

מה שבא בגזירת ה' נקרא מלאך השם, אם השליחות לטובה הוא נקרא מלאך ה' [רחמים], אם השליחות הוא דין ועונש נקרא מלאך אלקים [דין]

וידוע דכל דבר שבא ע"י גזירת השם ובמצותו נקרא מלאך, כמו שנאמר (תהלים קד ט) עושה מלאכיו רוחות, כי גם הרוח שסוער הוא מלאך השם, אך אם השליחות זה הוא לטובה נקרא מלאך ה', ואם השליחות זה הוא דין ועונש ראוי לקרוא אותו מלאך אלקים. קודם חורבן המקדש ענשם הקב"ה בכמה צרות קשות, רק תלו הדבר במקרים לכן לא הועיל להם, הנביאים הוכיחם ולא הועיל להם מפני שביזו אותם

והנה קודם שחרב בית המקדש ענש ויסר הקדוש ברוך הוא את ישראל בכמה וכמה צרות ע"י מלכי ארם, ומלכי אשור, וע"י מלכי מצרים, אבל משום שתלו כל הדברים האלו במקרים, לא תועיל להם, וגם נביאים הוכיחו אותם יום יום השכם ושלוח וגם כן לא הועילו אצלם משום שהיו מזבזים אותם.

וזהו ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים הצרות שענשם הקב"ה המכונים מלאכי אלקים שנשלחו לעוררם אמרו שהם מקרים ומתעתעים בנביאיו ולא היה תוכחתם נשמעת ולא נשאר דרך להשיבם, עד עלות חמת ה' בעמו לאין מרפא ובעל כרחו החריב ירושלים והגלה אותם מארצו

וזה הוא אפשר כוונת הפסוק, שרצה לומר שלא נשאר לפני ה' דרך להשיבם, משום הכי בעל כרחו החריב ירושלים והגלה אותם מארצם, וזה הוא אפשר הכוונה, ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים, אותן גדודי ארם ומפלשתים ומצרים שהיו לישראל צרות מהם, שהיו בוזזים וגוזלים וחומסים אותם, באמת הם היו מלאכי אלקים, ומשמים נשלחו לעוררם משינת אולתם, אבל הם היו מלעיבים ומלעיגים על זה, ואומרים שלא מה' הוא זה, וגם כן מתעתעים בנביאיו ולא היה תוכחתם נשמעים אצלם, משום הכי עד עלות חמת ה' עד לאין מרפא.

פֶּרֶק כָּב

בכלל ג פרט ג' וז"ל:

תוכחה בעולם טובה בא לעולם

אסתר (ב א), אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשוורוש, אמרו במדרש (פסיקתא זוטרותא דברים א) 'כל מקום שנאמר דברי, דברים, אינו אלא לשון תוכחה', ועוד אמרו חכמינו ז"ל (תמיד כח) כל

קשה מאד וצריך הסבר איך מתודה ואומר על חטא שחטאנו בזדון ובשגגה, הלא זה דברי שאי אפשר אם הוא שגגה אינו זדון, ואם הוא זדון אינו שגגה, משום הכי בא הודוי של אחריו ומפרש הכוונה באמת מה שחטא היה בשגגה, משום שמנהיגיהם וחכמיהם לא הדריכו ולא הוכיחו אותם ולא למדו עמהם, ואפילו הכי השוגג הזה זדון הוא, משום שסיבת הדבר שלא הוכיחו ולא הדריכו, הן המה היו בעוכרי שארם ונפשם, עבור כי היה מלעיבים במלאכי אלהים ומתעתים בנביאיו, וזה הוא על חטא שחטאנו לפניך בזלזול הורים ומורים.

תוכחת מוסר לאותן עשירים שמיד שיש להם ריבוי שפע אינם מנעימים עצמם לעול התורה, ואינם שומעים לקול הרב ללמוד ממנו תורה יראה ומוסר, רק בועטים בהם ומתרחקים מן התורה ומהחכמים, ואין משגיחים עליהם, ואין מוכיחים אותם שילכו בדרך הישר, ומתים באוולתם

ויצא מזה מוסר ותוכחה גדולה שיש מעשירי עם שמיד שיש להם ריבוי שפע אינם רוצים להכניע ערפם לעולו של תורה, ומתוך כך בועטים בתלמידי חכמים ואינם שומעים לקול מוריהם, ולא לבד שביתם אינה בית וועד לחכמים, וגם המה אל החכמים לא ילכו להיותם מתאבקים בעפר רגליהם, וללמוד מהם תורה ויראה ומוסר, אלא כל כך מסיתם הסט"א להיות רחוקים מתורה, שגם אם לפעמים קוראים אותם החכמים ושולחים אחריהם שיבואו אצלם, זדון לבם כל כך השיאם לדחות אותם בלך ושוב, ולא ידעו ולא יבינו כי בנפשם הוא, כי כמים הפנים אל פנים, כי כפי מה שהם מתרחקים מהם, כן החכמים האלו ירחיקו עין השגחתם והדרכתם מהם מלהוכיח אותם ולהשגיח עליהם, לומר להם זה הדרך וזו העיר לכו בה, ועל ידי כן ימותו באולתם.

בבוא יום הגמול לא יוכלו לומר לא אמר לנו אדם דבר מעולם, כי הרי מאסו בדבריהם ובתוכחתם ובוזו גרמתם שלא הוכיחו ולא הדריכו אתכם, לכן גמול ידכם ישולם לכם ובבוא יום הגמול ויוכיחו אותן על פניהם, ויאמרו להם מדוע כזאת וכזאת עשיתם, ואז יאמרו בבכי ובצעקה, עבור כי יראה כי כלתה אליו הרעה מאת המלך, שלא אמר לי אדם דבר מעולם, ואז יאמרו לו אוי לרשע רעה כי גמול ידיו יעשה לו, הלא אתה שהיית שונא את חכמים והיית מואס בדבריהם דברי תוכחתם, והיית חבר לאיש משחית המתלוצץ על יראי ה' באמת, ובוזו גרמת לנפשך שלא הוכיחו ולא הדריכו אותך, ורדה והשכבה את הערלים.

פֶּרֶק כָּב

פירוש כוונת הכתוב

דברי הימים ב' (לז טו): "ויהי מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא."

מתי היסורים מאושרים וטובים, כשיש לו אמונה חזקה שמה' הוא לו ולא בדרך מקרה, אז גורמין לו להטיב דרכיו, אבל לכופר לא יועילו היסורים, כי תולה הבאות במקרים ידוע ומפורסם שזה שאמר הכתוב (תהלים צד יב) אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה, מתי היסורים המה מאושרים וטובים, אז דוקא אם המקבל היסורים יש לו אמונה חזקה שמה' באה לו כל זאת ולא במקרה והזדמן, ועל ידי כן גורמין לו היסורים להטיב דרכיו ולתקן מעשיו אשר לא טובים, מה שאין כן אם כופר בהשגחת ה', או שהוא מסתפק בהשגחות ה', אם הוא עין רואה לכל פרט ופרט ולכל דבר ודבר או לא, לו ולכיוצא בו לא יועיל היסורים, ופרעה יוכיח.

כדי שהרשע ישוב מדרכו יוכל להיות מנח ב' דברים. א. שיוכיחו אותו בדברי תוכחה ומוסר ועוררו אותו שירחם על נפשות בניו ובנותיו; ב. על ידי שמענישו ה' ביסורים קשין בדיפיות או בחלאים רעים

והרשע שישבו מדרכיו אשר לא טובים, יכול להיות עבור אחד משני דברים, או שיבואו תלמידי חכמים ונביאים ויכיחו

ויהיה אוהב תוכחות, ולא יהיה קשה עורף לעמוד רק על דעתו, כי אם האדם מרגיל עצמו במידה זו להיות אוהב מוסר ותוכחה, אזי מידה זו תביאנו ותוליכנו לזכות לרב טוב הצפון ולאור באור החיים, כמו שאמר שלמה (שם טו לא) 'אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין', מה שלא יוכל לזכות לזה מבלעדה.

אדם קרוב אצל עצמו, ככל דרכו ישר בעיניו ואינו רואה נגעי עצמו וטעם הדבר משום שכללא היא (יבמות כה) 'אדם קרוב אצל עצמו' ומביאו קירבתו ואהבתו אל נפשו, שכל דרך איש ישר בעיניו, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (נגעים פ"ב מ"ה), ולדעתו עליו הכתוב אומר (ש"ה ט"ז ז) 'כלך יפה רעייתי ומום אין בך', ואינו רואה חובה לעצמו, ו'אדם אחד מאלף מצאתי' (קהלת ז כח).

קיום העשין בפועל הלא תעשין שלא יביאנו תאות עולם הזה לבטל רצון יוצרני ובאמת מילייהו נפישין כי עבור שרצה לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצות, צוה אותנו לקיים בפועל, ובקום ועשה רמ"ח מצות עשה, והזהיר אותנו בשב ואל תעשה בשמירת לא תעשה שס"ה, ושנרחיק עצמנו במה דאפשר ובכל יוכלותינו שלא יביאנו תאות עולם הזה, והסתת סט"א וחילולותיו להדיחנו לבטל רצון יוצרני, עבור רצון יצרנו, כי עבור שהעיר קטנה ואנשים בה מעט, שכל בנין גופינו הן רמ"ח אברינו וכן שס"ה גידינו, עבור שמעפר יסודם כולם נוטים מצד טבעם לילך אחר עצת מלך זקן וכסיל, ולשמוע לאיש מסכן וחכם, אותן אנשים מעט המה.

מי יאמר זיכיתי לבי - אם האדם היה נברא בתואר מלאך רוחני

ע"כ אמר שלמה (משלי כ ט) 'מי יאמר זיכיתי לבי טהרתי מחטאתי', ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז ט), כי אם היה בורא הקדוש ברוך הוא את האדם בעולם הזה בתאר ובדמות מלאך וכשאר אישים רוחניים, אזי לא היה יראת שמים וקיומה של תורה גדולה כל כך, ולא היה השגאות כל כך מצויים ושכיחים.

עתה שנברא בדמות אדם מאדמה גשמי - לא ישכח ולא יבטל על ידי טרדתו מעניני העולם הזה שום דבר מקניני העולם הבא וצרכי הנשמה שעבורה נברא

מה שאין כן עתה שנברא אדם בדמות אדם מאדמה והיא גשמי, ויש לו הרבה התקרבות והתחברות לעניני עולם הזה לדברים ההכרחיים, שאי אפשר לו להתקיים מבלעדיהם, ולדבר זה צריך השגחה יתירה ועינא פקיאחא וסייעתא דשמיא, וצריך תפלה על זה שהשם יהיה בעזרו ויחוננו בבינה ובדעת שיהיה שם דרך, ושיוכל לשקול בפלס ובמאזני משפט כל דרכיו, דהיינו לילך ולהנות מעניני עולם הזה ולבטל זמנו היקר רק עבור דברים כאלה הצריכים לו מאד מאד שחייו ובריאות גופו תלוי בזה ולא יותר - ושלא ישכח ולא יבטל ע"י טרדתו מן עולם הזה שום דבר מקניני עולם הבא וצרכי הנשמה שעבורה נברא, כי קניני הגוף וקניני הנפש מתנגדות זה לזה, ונעשו צרות זו לזו, וכשזה קם זה נופל.

אם האדם הולך אחר עניני עולם הזה - הנשמה שרויה אצלו בחיי צער דוחק ועוני כי אם אדם הולך אחר עניני עולם הזה למלאות תאות לבו אזי עיניו השע וטח מראות, עד שבא לידי כך ששוכח וסובר שזה היא תכליתו לאסוף מקנה וקנין, ועינים לו ולא יראה כי כצל ימינו עלי ארץ, וכל עולם ומלואה רק מה הוא, ומינה עבור שמזון הנשמה וחיותה הוא קיום התורה ומצותיה, הוא שרויה אצלו בחיי צער ודוחק ועוני, כי ארוחתה ארוחת תמיד ממנו היא דלה ורזה בכמות ובאיכות, וימי חייה ושלותה דהיינו לקיים התורה ומצותיה בכל פרטיה ודקדוקיה, כדכתיב (דברים ל ט) 'כי היא חייך ואורך ימין', "וחיי עולם נטע בתוכינו" הן המה מעט ורעים.

המשך בעלון 303

זמן שתוכחה בעולם טובה באת לעולם וחרון אף מסתלק מן העולם, ואיתא בהגדה אחשוורוש רומז על הקדוש ברוך הוא שראשית ואחרית שלו.

תוכחה לפני נאה דורש ואינו נאה מקיים אינה עושה רושם, אינה גורמת לסלק חרון אף

וזו הוא אפשר כוונת הפסוק, 'אחר הדברים האלה כשך חמת המלך', אז כששמעו תוכחת מוסר, ע"י כן מסתלק חרון אף מן העולם, ונשכך חמת המלך מלכי המלכים, אבל יש תוכחה ויש תוכחה, יש תוכחה שהיא רק מלפנים, נאה דורש ואינו נאה מקיים, כנהוג בעוונותינו הרבים לע"ע בכמה מנהיגי הדור, שהמה נביאים חזו לך שוא ותפל, תוכחה כזאת אינה עושה רושם בלב השומעים, ופשיטא שאינה גורמת לסלק חרון אף מן העולם.

אבל תוכחה כזאת שיוצא מפה צדיק, והמה דברים היוצאים מן הלב וכל תשוקתו ומגמתו לקרב לב בנים לאביהן שבשמים, אזי על תוכחה כזאת נאמנים דברי חז"ל שאמרו (ש"ה שער האותיות ערך לב טוב) 'דברים היוצאין מן הלב נכנסים אל הלב', והמה גורמים לסלק חרון אף מן העולם.

התוכחה גם כשהיא לשם שמים צריכה להאמר בלשון יהודית - טעות היא ביד האומרים לומר תוכחה בלשון נכרים, ויכול לקרב ע"ז יותר את לב הרשעים

וזה אפשר הכוונה אחר הדברים האלה, ה' הידועה המיומן והמובחר שבדברים, ויש דברים שבאמת כוונת המוכיח הוא לשם שמים אבל הוא מאותן שאמר ישעיה (ה כא) 'הוי חכמים בעיניהם', לבחור לו דרך נגד מה שאסרו חז"ל, כי הם גזרו על לשונם, וסיפרו לנו שדבר זה שלא שינו לשונם גרמה לאבותינו שנגאלו ממצרים (במדב"ר יג ט), והוא לפי דעתו השפילה משליך דברי חז"ל ארצה, ויאמר בלבו שכך ראוי לעשות לשנות לשון יהודית, ללשון נכרים, ועל ידי כן יוכל יותר לקרב לב הרשעים לה', ובאמת שקר בימינם של כל האומרים כן כמבואר במקום אחר באריכות, משום הכי אמר איזה דברים ואיזה תוכחה חשובה לפני המקום, וגורמת לשכך חמת המלך, דוקא תוכחה כזאת ודברים כאלה שנאמרים בלשון יהודית, וזהו אפשר כוונת המלך (אסתר א כב), 'ומדבר כלשון עמו', אחר הדברים האלה כשך חמת המלך:

פֶּרֶק כֵּד

התורה מורה לנו שלא נסור אחר שכל אנושי ולא נלך אחר שרירות לבנו כי המה מטעים את האדם

שמות (כג טו), "את מספר ימיך אמלא". עיין בעל הטורים שם שהביא מסורה של ג"פ אמלא, אוצרותיהם אמלא (משלי ה כא), מספר ימיך אמלא, ופי אמלא תוכחות (איוב כג ד).

אפשר להסביר כוונת המסורה, דהתורה רצה להורות לנו ולהדריכנו שלא נתור אחר שכל אנושי, ולא נלך אחר שרירות לבנו ולומר כי אז שלום יהיה לנו, כי באמת רק עיני בשר לנו, והמה קצרי ראות, ואנו קרוצי חומר ויסודינו מעפר, ומה כחינו ומה גבורותינו, כי הנסיון מעיד על זה כי לפעמים הולך אדם איזה דרך ועושה מעשים כאלו אשר לפי ראות עיניו הדרך ישר ונכון הוא, והמעשים המה מצודקים וטובים, ואחר זמן לא כביר רואה שטעה בדרכו, ודמיונו היה כוזב לו, ונודע לו שלא זו הדרך ולא זו העיר, ומעשים אשר לא יעשו עשה, לכן אמר שלמה (משלי ג ה) אל בינתך אל תשען, ושומע לעצה חכם (שם יב טו).

מי שאינו עומד על דעתו, ומרגיל עצמו לאהוב מוסר ותוכחה - זוכה לרב טוב הצפון ולאור באור החיים - בלעדי התוכחה לא יוכל לזכות לזה

והזהיר עוד הפעם אל תהי' חכם בעיניך, שמע עצה וקבל מוסר